

lg3/culturagalega.org

Consello da Cultura Galega. www.consellodacultura.org
rrial 8 / Pazo de Raxoi, 2 andar. 15704 Santiago de Compostela. Galicia
Contacto: Tfno: 981957202 / Fax : 981957205 / e-mail: redaccion@culturagalega.org

---

ÍNDICE

"Labregas, Emigradas,

Estraperlistas e represaliadas"

de Raúl Soutelo Vázquez

IX Premio de investigación Xesús Ferro Couselo do Concello de Valga

Índice

Presentación	11
Prólogo	13
Limiar	17
Introducción: sobre a presenza feminina na historia.	21
1. De grandes esquecidas a suxeito das novas formas de facer Historia	21
2. A muller na historiografía española e galega.	26
I. Fontes documentais, obxectivos e metodoloxía de traballo	31
1. Obxectivos e metodoloxía de traballo.	31
2. A documentación epistolar e a memoria oral das labregas galegas ...	34
3. Imaxes da memoria: as fotos familiares.	45
II. Invisibles na sociedade, pluriactivas na casa: muller, familia e explotación na Galicia rural	51
1. Adaptación das explotacións familiares ó capitalismo e pluriactividade por xénero: a teoría das ciencias sociais e o caso galego:	51
2. Analfabetismo feminino e traballo doméstico na Galicia rural:	57
3. Casar si, pero ¿con quen?: matrimonio, nais solteiras e imaxe da muller na Galicia rural:	75
III. Muller e emigración.	91
1. Migracións masculinas e mulleres emigradas na casa.	91
2. Outra tipoloxía da emigración: sobre homes que [non] regresan e mulleres que marchan e pechan a casa:	120

3. Mulleres que agardan e fillas que medran: a lembranza feminina da emigración	132
3.1. Caseiros que emigran para ser donos de seu: as viaxes de Angel Cudeiro a Cuba.	133
3.2. A emigración como práctica interxeracional na familia de Gumersinda Álvarez.	138
3.3. Os camiños da vida dos Quesada polo mundo.	147
3.4. De emigrantes escravizados nunha facenda do café a comerciantes en São Paulo	156
IV. As mulleres nas protestas sociais no agro galego de antes da Guerra Civil: ¿participación escasa ou retagarda segura?.	159
V. Ser muller e labrega nos anos da posguerra.	169
1. Crimes de xénero e violencia de clase na Galicia rural durante a Guerra Civil	169
2. A participación feminina no estraperlo: da supervivencia familiar ó negocio	183
VI. Conclusións.	203
VII. Bibliografía.	205